



# ԽԱՅԻԿ ԴԱՉՄԵՆԸ

## Ֆայտոն Ալեքը

2

Հագար ինը հարյուր տասներեք թիվն էր,  
Երկինքը կապույտ, օրը կիրակի,  
Ալեքը վաղուց Մեղրագետն անցած  
Բասենի դաշտով գալիս էր Գյումրի:

Մի մեծահարուստ վաճառականի  
Ուխտի էր տարել Առաքելոց վանք,  
Գիշերը քնել էր Խնուսա բերդում,  
Ձիերը կապած Խամուր լեռան տակ:

Նա անցավ Կարսը: Գյումրուն չհասած՝  
Մի սև բան հանկարծ սուրաց իր մոտով,  
Ձիերը խրտնած ծառս եղան օդում  
Ու կառքը փախցրին գիլ խրխնջալով:

Առաջին անգամ իր ամբողջ կյանքում  
Ալեքի կառքը շեղվեց իր ճամփից,  
«Էս ի՛նչրդ չարիս է ֆայտոնի նման,  
Ոչ ձի կա լծած, ոչ մարդ կա կուզին»:

Նրա աչքի դեմ ասես շուռ եկավ  
Հսկա Յոթ-վերքը՝ ամենագորը,

Գմբեթը կարծես Բոշի թաղն ընկավ,  
Չանգակը թռավ Չերքեզի ձորը:

Հին շուկայի մոտ մի միկիտան կար,  
Ուր մինչև գիշեր դափ էին զարկում:  
Վրան գրած էր՝ «Ճաշարան Սամսոն»  
Եվ հռչակված էր ամբողջ Շիրակում:

Այդտեղ էին երգում մեծ գուսանները՝  
Ջիվանի, Ֆարհատ, Շերամ, Ջամալու,  
Ով որ հաղթվում էր, հանձնում էր սագը  
Եվ դուրս էր գալիս ֆայտոն կանչելու:

Կողքին՝ Բիրժան էր: Շատ կառապաններ  
Քնում էին այնտեղ մինչև առավոտ:  
Մյուս օրը մութին, իր մտրակն առած,  
Ալեքը մտավ ընկերների մոտ:

Կառապանները Բիրժայում տաք-տաք  
Վիճում էին ձիերի հաշվառման մասին,  
Բարևեց նրանց, մտավ միկիտան՝  
Խալաթը անփույթ նետած ձախ ուսին:

Բաբինեց Հայկը մի բարձի թիկնած,  
Դանդաղ ծխում էր բեղը խանձելով,  
Երկու կառապան անկյունը քաշված  
Սուրճ էին խմում ֆոֆոացնելով:

Մեկը նրանցից Կնութ Վարդանն էր,  
Մտրակը կախած կիսամութ պատից,  
Նա ծեզին պետք է Արմավիր գնար,  
Զմերուկ բերեր Սարդարաբադից:

Մյուսը Արշուն էր, խաժակ աչքերով,  
Անկարգ մազերը ճակատին թափած,  
Գավաթն հագիվ էր ձեռքի մեջ պահում,  
Մի քիչ քնատ էր ու մի քիչ հարբած:

Կռունկը նոր էր ձիերն արձակել,  
Հասել էր այդ օր մինչև Վրաստան,  
Ճերմակ Համոյին տարել էր Բորժոմ,  
Եվ վերադարձել նորից Հայաստան:

Ճամփին կովել էր նա Ծիսրոյի հետ.  
Օ՛, այդ հին լոթին: Սա կամեցել էր  
Մի խոճկոր դնել գյումրեցու կառքը,  
Վերջինս թքել ու հեռացել էր:

Տեսն՞լ եք, տղեք, ֆայտոն առանց ձի,  
Ասաց Ալեքը նստելով հագիվ:  
Խե՛ լոել ես, օղուլ, ամենքն ասացին,  
Ֆայտոնեն չափուկ ի՞նչը կվագե:

Քեզի գունեջ է ռաստ եկել ճամփին  
Կամ գեջ երազ ես տեսել էս գիշեր:  
Ու հոհոացին կառապանները,  
Իրար պատմելով գանազան հուշեր:

Երազ չէ, տղե՛ք, թե սուտ կխոսիմ,  
Թող սուրբ Յոթ-վերքը իմ լուսը բռնի,  
Ֆայտոնի մահը էսօր-էգվան է,  
Ֆայտոնը մեռավ՝ Գյումրին կմեռնի:

Ֆայտոնը, օղուլ, պապից պապ կերթա,  
Շտկվեց Հայկը, խնդրելով գինի:  
Ֆայտոնի մահը էն վախտը կուգա,  
Երբ աշխրրքի մեջ գետինը պրծնի:

Երբ որ կործանվի Փրկչի գմբեթը,  
Ուստա Անտիկի շինած տաճարը,  
Օղորմի՛ իրան, միշտ Անի կերթար,  
Կաշեր, ետ կուգար՝ կշարեր քարը:

Գյուրնու կենացը: Ես Գյուրնի բերի  
Առաջին կառքը շալակիս դրած,  
Չտեսնեմ մեկիդ ֆայտոնը դատարկ,  
Մեռնելիս՝ մեռեք ձեր թառքի վրա:

Ասաց Բաբինեց Հայկը և ընպեց,  
Ընկերները լուռ նրան նայեցին,  
Խմեց, դուրս եկավ և կառքին հենված  
Ծխեց ու նայեց սառն Արագածին:

Այդ գիշեր բոլոր կառապանները  
Ցրվեցին տների խռոված հոգով,  
Մտրակն ու կապեն գլխի տակ դրած  
Ալեքը ծածկեց իրեն վերմակով:

Քնեց Ալեքը և տեսավ ամբողջ  
Շիրակը լցված բյուր ավտոներով,  
Վազում են, սուլում հեասալառ, արագ,  
Գյուրնին ծածկելով ծխով ու նավթով:

Ահա բակ մտան տասնհինգ ավտո  
Ո՞ր է գյուրեցի վերջին ֆայտոնչին,  
Ո՞ր է Ալեքը, գոռում են նրանք,  
Թե՛՛գ Էրեք, բռնե՛ք, չթողնե՛ք փախչի:

Ալեքը կառքով թռչում է բակից,  
Ձիերը խրտնած ճախրում են եթեր,  
Չանգուլակների թափվում են ներքև  
Ինչպես արցունքի փշրված շիթեր:

Իր կառքը դիպավ Փրկչի գնբեթին  
Ու թռավ ընկավ Գեղացոց թաղը,  
Այնտեղ նա տեսավ Համբավ Մկոյին,  
Ալեքը կանչեց. «Օղուլ, դու սա՞ղ ես»:

Հինգ հարյուր ավտո, ետևից ընկած,  
Քշեցին նրան մինչև Արագած,  
Ո՞ր երթան հիմի, ասաց Ալեքը:  
Բուքը ոռնում էր՝ սարերը գրկած:

Մտրակեց ուժգին ձիերի մեջքին  
Եվ գառիթափով լեռը բարձրացավ,  
Մի վերջին անգամ նայեց քաղաքին  
Ու իր կառքի հետ անդունդ սլացավ:

Ա՛խ, մեռա՛, մեռա՛, գոչեց Ալեքը,  
Եվ սարսափահար վեր թռավ քնից,  
Օ՛, ինչ երագ էր: Մտրակը առած՝  
Գժվածի նման դուրս եկավ տնից:

Բիրժա չհասած՝ լսեց նա մի կանչ.  
Ալե՛ք, Բաբիննց Հայկը մահացավ:  
Ալեքը վշտից այնպես կարկամեց,  
Ասես աչքի դեմ Գյումրին քարացավ: